

Mărturii memorabile LEON VOLOVICI

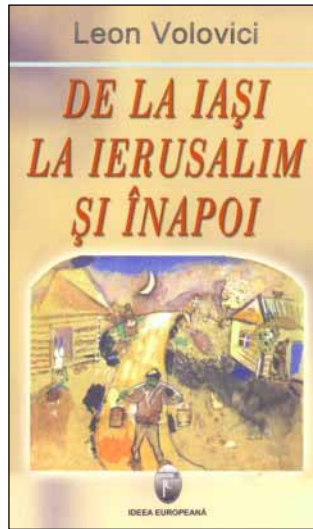
Venind din Israel, după un „turneu cultural”, scriitoarea Aura Christi ne-a oferit un nou volum editat la „Idea Europeană”: *De la Iași la Ierusalim și înapoi*, de Leon Volovici. Titlul îl parafrază pe Saul Bellow, care a vizitat doar Ierusalimul. Pentru cei ce îl cunosc mai puțin pe Leon Volovici, oferim câteva date. S-a născut la 10 august 1938, la Iași, a absolvit, tot acolo, Universitatea, în 1962, la limba și literatura română (impropriu: Filologie). A fost profesor la o școală din Bivolari, apoi cercetător la Institutul de Filologie „Alexandru Philippide”, în orașul natal; obține doctoratul în 1975; a colaborat la „Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900” (Ed. Academiei, 1979), lucrare distinsă cu Premiul Academiei R.S.R. Din 1984 trăiește în Israel, la Ierusalim. A lucrat la Institutul „Yad Vashem”, apoi a trecut la Universitatea Ebraică unde este conferențiar. Este colaborator la „The Y.I.V.O Encyclopedia” (2 volume sub tipar la Yale University Press – S.U.A.). Este *visiting professor* la Centrele de Studii Iudaice din București, Cluj, Iași, colaborează la presa culturală și politică din România, pe teme de istorie a culturii, a antisemitismului. Conduce, împreună cu Costel Safirman, Cercul Cultural de la Ierusalim, a fost printre inițiatorii Societății de Studii „B. Fondane” (Paris și Ierusalim), al revistei „Cahiers Benjamin Fondane”. A publicat o serie de cărți: *Apariția scriitorului în cultura română* (Ed. Junimea, 1976), *Ideologia naționalistă și problema evreiască* (Ed. Humanitas, 1995), a prefațat ediția *Jurnalului* lui Mihail Sebastian (Ed. Humanitas, 1996), a editat, împreună cu Costel Safirman, *Întâlniri la Ierusalim* (2001) și *Noi întâlniri la Ierusalim* (2007, I.C.R.) ș.a.

Am expus cât se poate de succint activitatea acestui prestigios cercetător al culturii române, pasionat iubitor al acestui fenomen, fără a ceda niciodată în fața unui compromis. Cartea pe care, în limita spațiului o prezentăm aici, este rezultatul unui dialog al lui Leon Volovici cu Sandu Frunză, doctor în filosofie, acum conferențiar la Cluj, care în urmă cu zece ani a vizitat Universitatea Ebraică din Ierusalim, unde i-a cunoscut și pe Moshe Idel, Michael Finkenthal ș.a. Ideea publicării acestui dialog s-a născut pe parcursul întâlnirilor anuale la Cluj.

Antecesorii lui Leon Volovici au venit din Rusia pogromurilor și a obligativității unui serviciu militar de 25 de ani, unic în Europa secolului al XIX-lea. Acest urmaș al unor „Ostjuden” nu este religios, considerând, ca și mama sa, că Dumnezeu nu se supără când părinții vorbesc, sămbătă, cu fiii lor la telefon. Astăzi el își cheamă, mental, mama în ajutor, la nevoie, conform unei vechi tradiții evreiești. Copil fiind, a trecut prin coșmarul Pogromului de la Iași (29 iunie – 1 iulie 1940). A fost salvat de o vecină,

româncă, un om de suflet. Tatăl său a reușit să sară gardul de la Chestura de poliție. Volovici are o relație specială, de afecțiune, cu fratele mai mare care a plecat primul în Ereț Israel, în 1947. Ca „modele” i-a avut, în timpul și după studiile universitare, pe Alexandru Zub (fost deținut politic), Paul Cornea, Adrian Marino. Au fost, spune Volovici, „modele”, pentru că mentorii din timpul studenției lipseau (anii '50). Șocantă a fost întâlnirea cu Tudor Vianu. Despre atitudinea normală și atitudinea antisemită a unora și a altora, Leon Volovici știe să relateze momente memorabile, veridice, percutante. Reținem că, profesor fiind la țară, o perioadă, nu a simțit antisemitismul cunoscut în alte medii. În schimb, presiunea „șefilor de cadre”, „organelor de partid” era resimțită permanent. Mai amintim că *Bar Mițva* la care a participat Volovici, într-un sat, a fost un act de mare îndrăzneală, făcut pe ascuns. Este interesant modul în care Volovici știe să deosebească antisemitismul maladiv de cel inconștient prin ignoranță, moștenit, ori cel impus de „cadre”. A cunoscut Polonia, limba polonă, mediul intelectual, soția sa, Hania, fiind din această țară. Tot ea l-a îndemnat, în 1984, să emigreze în Israel, după lungă experiență a cozilor pentru lapte, unt, hârtie igienică, „bucurii” uitate ale regimului ceaușist. La Institutul „Yad Vashem” s-a documentat și a fost profund impresionat de relatările, încă puțin cunoscute, despre Holocaust. Aici el menționează că nici regimul comunist și nici societatea românească după 1989 nu au înțeles că trecutul trebuie asumat cu toată responsabilitatea față de istorie și față de generațiile viitoare.

Leon Volovici nu a părăsit niciodată România, a vizitat-o aproape în fiecare an. El a fost printre cei care au descoperit *Jurnalul* lui Sebastian, în Israel (fotocopii), a propus editarea sa la Editura Humanitas, în 1996, cu un ecou extraordinar în societatea românească. Spațiul nu ne permite să expunem detaliat evocările prietenilor săi numeroși în Israel, România, Franța, alte țări: Virgil Duda, Al. Mirodan, regretatul Mircea Săucan, Eran Sela, Ion Știubea, Rafael Vago, Liviu Rotman (acum, în România), Moshe Idel, Paul Cornea, Mircea Angheliescu, Andrei Corbea, Lucian Raicu, Sonia Larian, Mihai Dinu Gheorghiu, Mircea Iorgulescu, Norman Manea ș.a. Avem aici un adevărat „Jurnal” vorbit al generosului Leon Volovici.

● **MARIA GĂITAN-MOZES:**
„Zăbind... sub poverile vieții”
(Editura Minimum, 2007)

Născută la 15 iunie 1928, în Basarabia, Maria Găitan Mozes a absolvit în anii '50, cursurile Școlii de literatură „Mihai Eminescu”, a publicat proză, poezie, literatură pentru copii (la Ed. Ion Creangă), a scris scenarii pentru „Animafilm”. În Israel, colaborează la diverse reviste de limbă română, scrie poezie de bună calitate. În 1998, a fost distinsă cu Premiul ACMEOR, în 2004 - cu Premiul Fundației „Ianculovici” - Haifa. *Zăbind... sub poverile vieții* este un volum de notații asupra vieții cotidiene, scrise cu talent și acut simț de observație, despre viața în patria Israel. Prefața este scrisă de Al. Mirodan, care îi numește pe eroii prozei din acest volum: „Rezistenții”. Este vorba de oamenii în vârstă, veniți din alte zone, greu adaptabili, dar care luptă, supraviețuiesc din propriile rezerve de vitalitate. O proză alertă, personaje convingătoare, toate par a pregăti un roman. Îl vom citi? Să vedem.

● **JACQUES ATTALI:** „*Frăția celor care știu*”
(Editura Hasefer, 2006 - traducere: Horia Aramă)

Carte pe nedrept ignorată de cronicarii noștri, atenți la alte edituri, romanul lui Attali reconstruiește o Cordobă a sec. XII, în care coexistă cele trei religii monoteiste. Tânărul Maimonide îl întâlnește pe Averroes, amândoi fiind, în istorie, titani ai culturii universale. Având o intrigă acaparatoare, cartea, în esență, reproduce, prin măiestria autorului, o istorie reală cu semnificații pentru noi, cei de azi. Altfel, de ce ar mai fi fost scrisă?

● **ISAAC BASHEVIS SINGER:**
„Pierdut în America”
(Editura Hasefer, 2007 - traducere: Anton Celaru)

După *Robul* (1997), *Familia Moskat* (2000), *Moartea lui Matusalem* (2001), *Dușmance* (2001), *Rătăciți, Șoșă, Urmașii, Conacul* (2005), Anton Celaru, prin Ed. Hasefer, ne dăruiește o nouă proză a vestitului Isaac Bashevis Singer, un Velv Zbarjer modern, mereu în căutarea liniștii, mereu neliniștit observator al unei lumi dure și comice, ca în universul fraților Marx, dacă aceștia ar fi pătruns și tradiția hasidică. Scriitorul este un maestru neîntrecut, nimic nu-l poate face să scrie altfel, mereu „pierdut în America”, el a „găsit” multe, între care și Premiul Nobel. O autobiografie precum „America” lui Kafka, personajele sunt reale, fratele Joshua, familia, femeile iubite; în jurul lui Bashevis Singer sunt mereu femei nefericite, autorul le consolează, ele îl pedepsesc cu neliniște. Citiți cartea.

● **IULIUS IANCU:** „*Din jurnalul unui pensionar*”
(Ediție proprie, Israel, 2006)

Doctorul Iulius Iancu s-a născut la 24 martie 1920, la Bacău. După război devine medic, iar în 1964 face Alia. Între anii 1999-2004, a publicat patru volume, *Noi, copiii străzii Lecca*, pentru care a fost premiat de Fundația „Ianculovici”. A mai scris și scrie versuri sensibile, expresive, a fost remarcat de lumea literară din Israel. Însoțit de desenele autorului, volumul de proză scurtă, pe care îl recomandăm cititorilor (427 p.), surprinde momente autobiografice. Un om cult și sensibil ne oferă o proză de bună calitate.

● **NINA BERBEROVA:** „*Cartea fericirii*”
(Editura Humanitas, 2007)

Dintre cărțile Ninei Berberova (1901-1993), aceasta s-ar putea să fie cea mai reușită. Traducerea aparține lui Petru Creția. Pentru a înțelege proza Berberovei, vom cita din propriul ei text: „A crezut neconștient că e fericită. Prima oară, în copilărie, găsind un băiat necunoscut în parc (n.n. Sam Adler, evreu din Rusia, violonist, primul iubit)... S-a înșelat, nu era fericirea, era prietenia. A doua oară... s-a căsătorit. Era o greșală (n.n. un bolnav fizic, cu un psihic labil). A treia oară s-a lăsat iubită... Propriul trup îi devenise străin... Fericirea e ca aerul, n-o simți”. Citiți romanul!

● **EFRAIM HALEVY:** „*Omul din umbră*”
(Editura RAO, 2007)

Fostul șef al Mossadului (1992-2002) relatează despre politica secretă din Orientul Mijlociu. Autorul s-a născut în Anglia, în 1934, a făcut Alia în 1948.

● **NICOLAS SARKOZY:** „*Martor*” (Editura RAO, 2007)
Memorii ale politicianului francez, actualmente președinte al Franței.

● **RICHARD BASSET:** „*Spionul - șef al lui Hitler*”
(Editura RAO, 2007)
O biografie a lui Wilhelm Canaris, șeful Abwehr-ului.

● **NORMAN DAVIES:** „*Varșovia*” (Editura RAO, 2007)
Despre răscola rezistenței poloneze în august 1944, înăbușită de naziști.

● **GABRIEL GARCIA MARQUEZ:** „*Vijelia*”
(Editura RAO, 2007)

Născut în martie 1927, octogenarul scriitor este fascinant în fiecare din numeroasele proze publicate în toată lumea, deși viziunea sa este conservatoare și anticapitalistă.

● **MIRCEA GOGA:**
„Veturia Goga - privighetoarea lui Hitler”
(Editura RAO, 2007)

În ciuda titlului, total inadecvat, cartea este un document despre o perioadă istorică importantă. Autorul, probabil rudă cu familia Goga, s-a născut în 1948 la Bistrița.

Pagină realizată de
BORIS MEHR

Frica

Nu îmi amintesc multe din prima copilărie. Îmi amintesc însă că o sfârșiere a iluziilor am avut-o la 5 ani. Până în acel timp al meu, lumea îmi părea minunată. Cercul era albastru, dar nu era infinit. În interiorul și în exteriorul bolții lui nu existau nenumărate mistere și întrebări. Pluteam într-o lume limpede și sufletul îmi era proptit în certitudine. Credeam că dincolo de cer zburau îngeri și zâne aurii care veneau adeseori printre oameni. Dumnezeu cu plete dalbe avea în grija lui și văzutul și nevăzutul. Nu îmi era frică de nimic.

Într-o zi mi s-a spus că dincolo de cer era tot cer, mereu cer și că acolo, departe, nu se aflau nici îngeri, nici zâne aurii, ci numai stelele, luna și sorii, mulți sori. Mă uitam în depărtări și plângeam. Nu puteam crede că părinții și toți dragii mei, ca și cărțile din care mi se citea mințiseră. De ce? Părea atât de absurd că un alt șir de cuvinte putuse destrăma lumea de până atunci, reală pentru mine. Nu am mai înțeles ce mă înconjură. Așa am aflat pentru prima oară că există frica. Frica îmi tulbura sufletul. Așa am aflat și că ea trebuie stăpânită ca să mai putem respira în voie.

Dar, mi-a fost adeseori frică de întineric și apoi de antisemiții de pe strada pe care locuiam, de legionarii care mărșăluiau pe străzi, de bombe, mai târziu de securitate, de vecini, de colegi. Mi-a fost frică și îmi mai este încă frică de oameni. Dar am învățat și ce înseamnă curajul, mistuirea fricii.

FELICIA MOHR

În perioada 17-24 septembrie 2007, Fundația Culturală Ideea Europeană, care editează revista „Contemporanul – Ideea Europeană”, ca și o serie de cărți de valoare (până în prezent, circa 100), a desfășurat un turneu de conferințe și lecturi publice în Israel. Parteneri au fost: „Centrul pentru Studiile Istorice Evreilor din România” din cadrul Universității Ebraice din Ierusalim, Cercul Cultural din Ierusalim (condus de Costel Safirman), „Asociația Scriitorilor israelieni de Limbă Română” (președinte Shaul Carmel), Centrul Cultural din Haifa sub egida H.O.R. Mai puțin Institutul Cultural Român din Tel Aviv (nu cunoaștem motivul). Fundația a fost reprezentată de redactorul șef al revistei „Contemporanul – Ideea Europeană”, scriitoarea Aura Christi, și de editorul Andrei Potlog, iar dintre oamenii de cultură israelieni (în afara celor menționați mai sus): Leon Volovici (autor al unui proaspăt volum „De la Iași la Ierusalim și înapoi”, editat la „Idea Europeană”, pe care îl prezentăm separat), Moshe Idel, poezii Andrei Fischof, Eran Sela, Madeleine Davidsohn, Biti Caragiale (cândva redactor la „Revista Cultului Mozaic”), prozatoarea Francisca Stoleru. A mai participat la manifestări prof. dr. George Voicu, venit din România. S-au lansat: cartea de proză a lui Leon Volovici, romanele „Religia viului” și „Exerciții de destin”, de Aura Christi, „Problema evreiască” (antologie de articole, alcătuite de Aura Christi), „Scriitori evrei din România”, de Ovidiu Morar (aceste două cărți au fost prezentate în R.E. nr. 280-281) și „Avangarda românească” de Ovidiu Morar.

Despre turneul israelian (urmează turnee în Grecia și în alte țări), a vorbit Aura Christi la conferința de presă din 2 octombrie a.c., din Rotonda Muzeului de Istorie a Literaturii Române, la care au participat scriitori, jurnaliști, oameni de cultură din diverse domenii: Ion Ianoși, Ștefan Lureș, Hary Kuller, scriitorul Ion Lazu, poetul Valery Oigșteanu (S.U.A.) ș.a. Regretabilă este lipsa unor reprezentanți ai Ministerului Culturii. În expunerea sa, Aura Christi s-a referit nu numai la întâlnirile cu scriitorii de limbă română din Israel, dar și la contribuția, de-a lungul timpului, a cărturarilor evrei la cultura română.

Creдем că o întâlnire pe această temă, însoțită de lansări de carte, la Centrul nostru Comunitar ar fi binevenită. Din lungă listă de autori publicați de Editura Ideea Europeană îi amintim pe Nicolae Balotă, Edgar Reichmann (romanul „Rachel”), Rilke („Jurnale de tinerețe”), Velimir Hlebnikov (avangardist rus), Ileana Cudalb, apoi „100 de mari evrei, 100 de laureați ai Premiului Nobel” (seria enciclopedică), scrieri de Nicolae Breban (romane), Ștefan Borbely, Ion Ianoși, Irina Airinei, Anca Pedvis (poezie) ș.a.

Întâlniri la Ierusalim... și la București